

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1939.

Andra kammaren.

Nr 9.

Tisdagen den 7 februari.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 31 nästlidna januari och den 1 innevarande februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Eriksson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 56, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 79 § 2 mom. lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet m. m.;

nr 61, angående stipendier åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet m. m.;

nr 64, angående anslag för budgetåret 1939/40 till värme- och ventilationsanläggningar i operabyggnaden m. m.;

nr 65, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 11 § 1 mom. förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom;

nr 66, angående rätt för laboratorn S. V. Runnström att för löneklassplacering tillgodoräkna viss tjänstgöring;

nr 70, angående försäljning till Stockholms frivilliga motorbåtsflottilj av fastigheten Djurö 1³¹ i Djurö socken av Stockholms län; och

nr 71, angående ändrad disposition av Gävle minfond.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogos var efter annan Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen, nr 20, med förslag till tuberkulosförordning m. m.;

till statsutskottet propositionerna:

nr 33, angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord; och

nr 34, angående utläggande av vissa statsgruvefält inom Västerbottens län;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 35, med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 § förordningen den 16 maj 1884 (nr 25), angående patent; samt

till statsutskottet propositionen, nr 54, angående anslag till statlig lagerhållning.

Andra kammarens protokoll 1939. Nr 9.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den på bordet liggande motionen nr 356 av herrar *Hansson* i Rubbestad och *Pettersson* i Norregård.

§ 5.

Vidare föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtande nr 28.

§ 6.

Slutligen föredrogs statsutskottets memorial, nr 29, i anledning av remiss från första kammaren av en motion.

Kammaren biföll utskottets hemställan med förklarande, att motionen borde behandlas av lagutskott.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion angående utredning om vederlag till kommunerna för deras kostnader i anledning av barnavårdsnämndernas befattningar med vissa ärenden.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herrar *Johansson* i Mysinge och *Andersson* i Vigelsbo, nr 357, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 37, angående lönereglering för landshövdingarna; och

herr andre vice talmannen *Magnusson*, nr 358, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 37, angående lönereglering för landshövdingarna.

Dessa motioner bordlades.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>von Seth</i>	under 3 dagar fr. o. m. den 7 febr.,
› <i>Nilsson</i> i Steneberg	› 7 › › 10 ›
› <i>Jansson</i> i Falun	› 4 › › 8 › och
› <i>Nolin</i>	› 4 › › 11 › .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.8 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Onsdagen den 8 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Strindlund* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 62, angående bemyndigande för vattenfallsstyrelsen att försälja eller bortbyta tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter;

nr 63, angående nybyggnad för länsstyrelsen i Västmanlands län;

nr 67, angående disposition av statens järnvägar tillkommande ytterligare utdelning å bevakad fordran i Jönköping—Gripenbergs jernvägsaktiebolags konkurs; och

nr 69, angående bestridande av kostnader för kronans deltagande i utvidgad reglering av Skattungen och Oresjön i Dalälvens flodområde.

Dessa propositioner bordlades.

§ 2.

I enlighet med kammarens därom den 1 innevarande februari fattade beslut företogs val av dels tjugofyra valmän för utseende av riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare samt riksdagens militieombudsman och dennes efterträdare dels ock sex suppleanter för dessa valmän; och befunnos vid valens slut hava blivit utsedda till

valmän:

herr förste vice talmannen *Jeppsson*,

» *Anderson* i Norrköping,

» *Bagge*,

» *Berg*,

» *Björling*,

» *Blomquist*,

» *Eriksson* i Stockholm,

» *Fast*,

» *Hallagård*,

» *Hammarlund*,

» *Hansson* i Rubbestad,

» *Hermansson* i Norrköping,

» *Höglund*,

» *Leffler*,

» *Lindberg* i Umeå,

» *Lindskog*,

» *Lindqvist*,

» *Magnusson* i Tumhult,

» *Nilsson* i Antnäs,

» *Olsson* i Mellerud,

» *Olsson* i Rimforsa.

Herr *Ryberg*,
» *Weijne* och
fru *Östlund*,

var och en med 140 röster; samt till

suppleanter:

herr *Nyblom*,
» *Lindberg* i Stockholm,
» *Annér*,
fru *Gustafson*,
herr *Karlsson* i Granebo och
» *Lindahl*,

var och en med 96 röster.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottnings.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag angående de i föregående paragraf omförmälda valen.

§ 4.

*Svar på
fråga.*

Herr talmannen gav härefter på begäran ordet till

Hans excellens herr statsministern **Hansson**, som anförde: Herr Bagge har till mig framställt en fråga, om det är regeringens mening att redan i fredstid framlägga förslag för riksdagen beträffande arbetsplikt under krigstid och om något sådant förslag kommer att föreläggas årets riksdag.

Med anledning härav får jag meddela, att regeringen har under prövning utkast till lagstiftning rörande arbetsplikt under krigstid, som under hand överlämnats till socialdepartementet från rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap. Bearbetningen av utkastet kommer att slutföras. Regeringens ledamöter äro emellertid av den uppfattningen, att en i folkets liv så ingripande åtgärd, som här är fråga om, icke bör vidtagas i annat fall än att utomordentliga förhållanden skulle göra densamma oundgängligen nödvändig. Någon avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att till riksdagen göra framställning i ärendet finnes därför icke för närvarande.

Härpå yttrade

Herr **Bagge**: Jag ber att få tacka för herr statsministerns svar på min fråga. Det förefaller mig tillfredsställande i så måtto, att det ger vid handen, att regeringen har under förberedelse ett lagförslag i denna mycket viktiga fråga.

Det hade emellertid varit ännu mera tillfredsställande, om regeringen tidigare hade tagit initiativ i denna sak, och allra mest tillfredsställande hade det varit, om regeringen hade ansett, att onödig sekretess inte är lämplig, allra minst i en sådan fråga som denna, som kräver hela folkets samarbete på ett alldeles särskilt sätt. Jag är visserligen fullständigt enig med herr statsministern däruti, att åtgärder som dessa alls inte böra vidtagas annat än under utomordentliga förhållanden och när det är alldeles nödvändigt. Men just därför att det gäller en så viktig fråga, som innebär så utomordentligt ingripande åtgärder för alla och envar, borde riksdagen ha tillfälle att dessförinnan i lugn och ro överväga den.

Svar på fråga. (Forts.)

Jag tillåter mig också betona, att det är viktigt för hela folket att i tid få veta, vad det har att rätta sig efter och hur det skall kunna samarbeta vid ett sådant tillfälle, och det kan man inte få veta, om inte en sådan fråga får öppet dryftas. Enligt min mening borde därför ett förslag i frågan ha framlagts för årets riksdag. I denna punkt kan jag alltså tyvärr inte förklara mig tillfredsställd med herr statsministerns svar. Vi ha sett att regeringen i Finland för riksdagen har framlagt ett lagförslag om arbetsplikt under krigstid, och man frågar sig då, om vi inte här i Sverige äro mogna för samma mått av demokrati som i Finland.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5.

Föredrogos var efter annan Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till konstitutionsutskottet propositionen, nr 56, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 79 § 2 mom. lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet m. m.;

till statsutskottet propositionerna:

nr 61, angående stipendier åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet m. m.; och

nr 64, angående anslag för budgetåret 1939/40 till värme- och ventilationsanläggningar i operabyggnaden m. m.;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 65, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 11 § 1 mom. förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom; och

nr 66, angående rätt för laboratorn S. V. Runnström att för löneklassplacering tillgodoräkna viss tjänstgöring; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 70, angående försäljning till Stockholms frivilliga motorbåtsflottilj av fastigheten Djurö 1³¹ i Djurö socken av Stockholms län; och

nr 71, angående ändrad disposition av Gävle minfond.

§ 6.

Vidare föredrogos och remitterades till statsutskottet följande på bordet ligande motioner, nämligen

nr 357 av herrar *Johansson* i Mysinge och *Andersson* i Vigelsbo; och nr 358 av herr andre vice talmannen *Magnusson*.

§ 7.

Föredrogos, men bordlades åter andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 1.

§ 8.

Till avgörande företogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 1, angående regleringen för budgetåret 1939/40 av utgifterna under riksstatsens första huvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna;

nr 15, angående utgifterna å tilläggsstaten för budgetåret 1938/39 för kapitalinvestering i avseende å postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om anslag å tilläggsstat till kapitalinvestering i luftfartsfonden;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag å tilläggsstat till lokaler åt generaltullstyrelsen;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till tilläggsstat för budgetåret 1938/39, i vad propositionen avser första huvudtiteln;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition med förslag till tilläggsstat för budgetåret 1938/39 under andra huvudtiteln gjorda framställning om anslag till vissa nybyggnadsarbeten m. m. vid statens uppfostringsanstalt å Bona;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till tilläggsstat för budgetåret 1938/39, i vad propositionen avser tredje huvudtiteln; och

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till tilläggsstat för budgetåret 1938/39, i vad propositionen avser fjärde huvudtiteln.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 9.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till tilläggsstat för budgetåret 1938/39, i vad propositionen avser femte huvudtiteln.

Punkterna 1—3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Sedan *punkten 4* föredragits yttrade:

*Ang. statliga
och kommunala
bered-
skapsarbeten.*

Herr **Bagge**: Herr talman! I den här punkten yrkas, att för statliga och kommunala beredskapsarbeten skall anvisas ett tilläggsanslag på 4 miljoner kronor. Jag vill för min del vid detta tillfälle inte alls ta upp någon debatt om själva grunderna för anslaget. Jag tycker inte, att det är lämpligt med en sådan debatt nu i fråga om ett tilläggsanslag, då vi ju få återkomma till frågan vid behandlingen av anslaget i 1939/40 års stat.

Det är emellertid en annan sak, som jag i detta sammanhang önskar fästa kammarens uppmärksamhet på, nämligen att Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag förefaller att kunna innebära en väsentlig utvidgning utöver den en gång beslutade ramen för detta anslag. Det står sålunda i Kungl. Maj:ts förslag, att »det torde bli nödvändigt att uppta till prövning, huruvida icke andra kommuner, inom vilka arbetslösheten visar tendens till stegring än de, för vilka beredskapsarbetena hittills i första hand varit avsedda, böra kunna erhålla möjligheter att sysselsätta arbetslösa vid beredskapsarbeten». Utskottet säger också, att det för sin del vill särskilt understryka angelägenheten av en sådan prövning.

Ja, en sådan utvidgning av själva ramen för anslaget förefaller mig ur flera synpunkter inte lämplig. För det första kan man ju rent formellt säga, att om det inte föreligger någon trängande nödvändighet för en ändring i grunderna för ett anslag så är det inte lämpligt att göra en sådan i samband med anvisande av ett tilläggsanslag. Då bör man hålla sig till den ram, som riksdagen en gång beslutat. För det andra kan man fråga sig, om en utvidgning kan vara sakligt riktig. Det är här fråga om utvidgning av ett system, som man kan säga ha varit en nödfallsåtgärd. Man har inte kunnat hitta på något bättre för

Ang. statliga och kommunala beredskapsarbeten. (Forts.)

de särskilt utsatta områdena, men det är dock ett system, som — det måste väl ändå litet var säga sig — innebär uppenbara brister. När det är arbetslöshet på vissa håll och arbetsbrist på andra, kan ju ett sådant system knappast sägas hålla måttet, även om i undantagsfall sådana företeelser kunna vara förklarliga. Under sådana förhållanden är det inte heller lämpligt att utvidga denna form av hjälpverksamhet. För det tredje skulle jag vilja påpeka, att riksdagen bestämt uttalat sig för en begränsning av dessa arbeten till de här uppräknade, särskilt utsatta områdena. Till sist skulle jag vilja säga, att alldeles särskilda sakskaletala för att man begränsar dessa arbeten till de hittills avsedda områdena, nämligen Göteborgs och Bohus län samt Västernorrlands län och i någon mån Blekinge och Norrbottens län. När vi alla en gång voro eniga om att använda kommunala beredskapsarbeten i dessa områden för detta ändamål, så berodde detta därpå, att vi ansågo, att man borde kunna hänvisa familjeförsörjare till dessa arbeten, vilka sedan lång tid, kanske under många år, varit arbetslösa. Vi voro alla ense om, att i sådana fall var det inte bra med de vanliga formerna för arbetslöshetsunderstöd. Således: arbetslöshetens långa varaktighet var den väsentliga, ja, man kan säga, den verkliga förutsättningen för enigheten på denna punkt, en förutsättning alltså, som man på olika håll accepterade. Nu får man väl emellertid säga, att i de nya kommuner, där man här föreslår att denna metod för understöd åt arbetslösa skall användas, kan det knappast vara fallet att en sådan långvarig arbetslöshet utan möjligheter till sysselsättning för de arbetslösa har varit tillfinnandes. Därför är också, så vitt jag förstår — utom kanske i något enstaka undantagsfall — själva förutsättningen för en användning av denna form av hjälpverksamhet inte för handen i dessa kommuner, varför en utvidgning till dem inte heller bör förekomma. Nu innehåller statsutskottets utlåtande som vanligt — statsutskottet skriver ju som bekant alltid mycket kort, varför det är mycket svårt att få ut någonting av dess utlåtanden — ingen som helst upplysning för riksdagens ledamöter i dessa mycket viktiga ting. Det förefaller mig därför nödvändigt att kammaren, innan kammaren går till beslut, verkligen får en upplysning om och en förklaring av vad meningen är i detta fall. Det skulle också vara mycket tacknämligt, om vi finge del av den specificerade plan, som väl måste ha förelegat vid statsutskottets behandling av detta ärende, och hur man tänkt sig användningen av anslaget, och de arbeten, för vilka det är avsett. Jag vore som sagt tacksam, om jag kunde få en sådan förklaring.

Till slut vill jag endast tillägga, att om man begränsar användningen av detta anslag till det hittillsvarande området, vilket förefaller mig vara det ur alla synpunkter riktiga, beloppet 4 miljoner kronor ter sig mycket högt. Jag skulle därför gärna vilja få reda på motiveringen för att man stannat just vid detta belopp. Motiveringen kan ju väl inte vara att finna däruti, att i den punkt, som kammaren nyss biföll, två miljoner anvisades till A.K.-arbetena och att beredskapsarbetena alltid skola ha dubbelt upp. Jag föreställer mig, att det måste finnas andra och mera sakliga grunder.

Jag har, herr talman, för närvarande intet yrkande.

Herr **Eriksson** i Stockholm: Herr talman! Den föregående ärade talaren ville ju ha en plan för hur det anslag, som vi nu behandla, skall användas. Jag är nu inte i tillfälle att ange någon utförlig plan i detta avseende, utan jag kan endast hänvisa till det som under förevarande punkt finnes anfört i den kungl. propositionen, där det framhålles, hurusom arbetslösheten särskilt inom vissa delar av vårt land ökat, en omständighet som närmast hänger samman med den minskade efterfrågan på skogsprodukter, som ju i sin tur medfört att vi i de delar av landet, där skogsbruket är dominerande för ar-

Ang. statliga och kommunala beredskapsarbeten. (Forts.)
betsstillfällena, också ha fått en ökad arbetslöshet. Det framhålles ju också i propositionen, hurusom i vissa län, där skogsbruket spelar en betydande roll i folkförsörjningen — exempelvis i Kalmar län och även i Värmlands län — antalet arbetslösa under november 1938 jämfört med samma månad 1937 avsevärt ökats. Departementschefen har därför för sin del ansett det befogat, icke endast att ett större belopp ställes till Kungl. Maj:ts förfogande på tilläggsstaten, utan även att beloppet får användas till mötande av den arbetslöshet, som sålunda uppträtt inom andra orter än dem som tidigare varit föremål för statens omvårdnad. Allt detta återfinnes ju i den kungl. propositionen, och statsutskottet har för sin del gärna velat understryka just detta sista genom dessa rader i utskottsutlåtandet, som den föregående ärade talaren fann på ett alltför kortfattat sätt återge utskottets uppfattning.

Jag vill med vad jag här sagt ha framhållit, att vederbörande avdelning inom statsutskottet helt velat instämma i de synpunkter, som departementschefen framlagt som motivering för anslaget på denna punkt, och jag ber med hänvisning härtill att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bagge: Herr talman! Utskottets talesman har som vanligt inskränkt sig till att instämma med departementschefen och åberopat hans i propositionen angivna motivering. Jag måste emellertid tyvärr för min del förklara, att jag ur denna motivering inte kunnat läsa ut något som helst svar på de frågor, som jag här ställt, eller kunnat finna upplysningar, som skulle kunna vara tillräckliga för mig, då det gäller att fatta beslut här i kammaren i denna fråga. Jag ser emellertid herr statsrådet och chefen för socialdepartementet här närvarande, och jag vore mycket tacksam, om han något mera utförligt än utskottets representant skulle vilja för oss utlägga innebörden av Kungl. Maj:ts förslag.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Forslund:** Herr talman! Det behövs inte någon längre utläggning om vad detta av Kungl. Maj:t framförda förslag innebär, då ju det praktiska livet självt dagligen ger oss besked om, att en alltför snäv gränsdragning kan verka rent hindersam vid utövningen av den hjälpverksamhet, som från kommunernas sida så ivrigt påyrkas hos Kungl. Maj:t.

Det är här inte fråga om några ändrade grunder för användningen av detta anslag, eller att man skulle börja sätta i gång beredskapsarbeten på grund av en rent tillfällig arbetslöshet. Jag vill i det sammanhanget peka på de praktiska svårigheter som möta, då det gäller att inom kommunerna sätta i gång hjälparbeten i sådan tid, att de ej komma för sent. Själva handläggningen av dessa ärenden är nämligen sådan att det måste ta ganska lång tid innan ett beslut kan fattas, och innan Kungl. Maj:t beviljar bidrag måste varje arbete vara noga förberett. Man måste sålunda kontrollera, att planläggningen är riktig, och vederbörande myndigheter måste höras, om den ort som är i fråga kan anses berättigad till bidrag. Det är även en rent teknisk granskning, som skall företagas, liksom också en prövning av frågan om en viss kommun befinner sig i det ekonomiskt sett prekära läge, att bidrag av statsmedel bör utgå till arbeten inom kommunen. Den fara, som enligt herr Bagge, om jag fattade honom rätt, härvidlag skulle föreligga, skulle sålunda vara den, att man till beredskapsarbeten hänförde arbetare, som rent tillfälligt blivit arbetslösa. Denna fara är emellertid helt säkert utesluten redan av den omständigheten, att det tar så pass lång tid med förberedelserna för sådana här arbeten. Jag tror emellertid inte heller, att man

Ang. statliga och kommunala beredskapsarbeten. (Forts.)

så där bestämt kan säga, att sådana här arbeten endast böra förekomma i Göteborgs och Bohus län eller i Västernorrlands län, änskönt att arbetslösheten tynger mest i dessa län. Det finns nämligen andra provinser, som också börja komma i ett läge, som påkallar en omprövning i dessa stycken. Jag tänker nu på Värmlands län, där man inom vissa distrikt redan har ganska stora svårigheter att kämpa emot. Detsamma gäller Jämtlands län, där saken också ligger ganska illa till. Och om man vill se på vad kommunerna själva ansett sig kunna vara med om att medverka till, så har jag här en beställningssedel, som dock inte omfattar hela landet utan endast några få län, vilken visar ett anslagsbehov för här ifrågavarande ändamål på cirka 25 miljoner kronor. Med det anslag som här äskas, nämligen 4 miljoner kronor, är det inte möjligt att tillmötesgå nämnvärt fler än de provinser, som redan kunna betecknas såsom huvudprovinser i fråga om användning av denna hjälpform. En preliminär beräkning visar, att en fördelning av de medel, som riksdagen kan vara villig anvisa, inte nämnvärt kan sträcka sig utöver de så att säga vanliga länen, utan att tyngdpunkten alltjämt kommer att ligga hos dessa. Utskottets här gjorda uttalande hoppas jag kommer att bli riksdagens beslut. Kungl. Maj:t kan nämligen också ha behov av detta bestämda uttalande från riksdagens sida för att inte behöva se sina möjligheter att ge en kommun den hjälp, som för densamma är absolut nödvändig, alltför snävt begränsade.

Herr Bagge: Herr talman! Jag vill bara kort och gott ta fasta på statsrådets förklaring, att det inte är fråga om några ändrade grunder för användningen av detta anslag. Sedan få vi ju se, hur Kungl. Maj:t kommer att tillämpa det hela. Jag vill också uttala det önskemålet, att vi, när vi nästa gång komma att talas vid om denna sak, måtte få en utförlig och ordentlig specificerad plan för vad de olika anslagen äro avsedda till. I detta sammanhang är det som sagt inte fråga om att debattera själva verksamheten — det kunna vi göra vid ett annat tillfälle — utan här är det helt enkelt fråga om riksdagens beslutanderätt i ett viktigt ärende. Det är därför som jag, herr talman, för min del inte velat låta frågan passera utan att framhålla dessa mina synpunkter.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5 föredrogs. Därvid yttrade

Herr Nordström i Kramfors: Herr talman! Statsutskottet har under denna punkt haft att behandla en motion av mig m. fl., uti vilken med tanke på unga ogifta arbetslösa i speciella arbetslöshetsområden hemställts om ändrade grunder för bostadsbyggandet i städer och industrisamhällen. Det har nämligen visat sig, att det på en hel del sådana här platser finns arbete att få men inte husrum. Statsutskottet har nu för sin del inte velat bestrida nödvändigheten utav vissa åtgärder på detta område, men utskottet säger, att denna angelägenhet bör i första hand ordnas utan medverkan från statens sida. Att vi framlagt denna motion beror emellertid just därpå, att dessa förstahandsåtgärder inte blivit vidtagna. Det finns i dag en hel del platser, Nynäshamn och Fagersta till exempel, där unga arbetslösa mycket väl skulle kunna få arbete, men där de inte kunna få någon bostad på flera mils håll. Detta resulterar i att de mängen gång måste avstå från erbjudet arbete och resa till sina hemorter, där bara arbetslöshet väntar. Det var med tanke på detta förhållande som vi hemställt om ändrade grunder för bostadsbyggandet, så att stat och kommun skulle kunna bygga bostäder åt unga ogifta förvärvsarbetare på platser,

Ang. bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden.

Ang. bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden. (Forts.) där arbete väl står till buds, men där bostadsförhållandena lägga hinder i vägen för vederbörande att kunna åtaga sig arbetet.

Jag skall, herr talman, inte framställa något särskilt yrkande vid behandlingen av denna punkt. Jag har endast velat begagna tillfället att här i kammaren få detta till protokollet antecknat, för att man verkligen skall ge akt även på denna sida av bostadsproblemet. De unga ogifta arbetarna böra inte lämnas helt vind för våg och utan hjälp från statens sida, när det gäller för dem att skaffa sig arbete, och de borde inte behöva avstå från erbjudet arbete bara därför att de inte kunna få någon bostad.

Överläggningen var härmed slutad. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 6—9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 10.

Lades till handlingarna.

§ 10.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition med förslag till tilläggsstat för budgetåret 1938/39 under sjunde huvudtiteln gjorda framställning om anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Ang. utbyggande av fångvårdens ungdomsanstalt å Skenäs.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition med förslag till tilläggsstat för budgetåret 1938/39 gjorda framställning om anslag till kapitalinvestering för utbyggande av fångvårdens ungdomsanstalt å Skenäs.

Därvid anförde:

Herr **Eriksson** i Stockholm: Herr talman! Beträffande utskottets hemställan har jag icke något annat yrkande än om bifall till densamma. Beträffande utskottets motivering däremot skall jag be att få framlägga ett förslag till ny motivering, som utarbetats av vederbörande avdelning inom statsutskottet. Förslaget innebär, att den motivering, som finnes på sidan 4 i utskottets utlåtande, skall få följande lydelse:

»Utskottet finner behovet av en ytterligare utbyggnad av Skenäsanstalten klart ådagalagt. Utskottet har därför intet att erinra mot att de planerade nybyggnaderna komma till utförande. Vid besök å Skenäs har utskottet emellertid erhållit den uppfattningen, att driftkostnaderna för den utbyggda anstalten skulle kunna begränsas, därest den nya logementsbyggnaden förlades på ett kortare avstånd från anstalten i övrigt än det föreliggande förslaget avser. Utskottet finner därför önskvärt, att en omprövning verkställs av frågan rörande logementsbyggnadens förläggning, innan arbetet med dennas uppförande påbörjas. I övrigt vill utskottet allenast betona angelägenheten av att inom anstalten tillgänglig arbetskraft i största möjliga utsträckning anlitas för arbetenas utförande.

Under åberopande härav hemställer utskottet, — — —»

Ett liknande yrkande har framställts även i första kammaren.

Ang. utbyggande av fångvårdens ungdomsanstalt å Skenäs. (Forts.)

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **Westman**: Herr talman! Det ändringsyrkande, som här framställts, har redan bifallits av första kamraren. Yrkandet innebär ju endast en önskan, att Kungl. Maj:t skall taga frågan om det nya logementets förläggning i förhållande till de äldre byggnaderna under förnyad omprövning i syfte att utröna, huruvida icke genom byggnadens förläggning på kortare avstånd från övriga byggnader en besparing skulle kunna göras.

När jag för min del anslöt mig till det förslag, som framställts av fångvårdsstyrelsen och byggnadsstyrelsen, skedde detta av följande skäl. När man nu gått in för den nya behandlingsform av unga förbrytare, som användes i ungdomsanstalterna, så har man gjort detta därför att man vill uppfostra klientelet i dessa anstalter under den största möjliga frihet. Men vid tillämpningen av detta system är det naturligtvis av största vikt att se till, att sådana ungdomlingar, som vad karaktär och uppförande beträffar ha kommit på ett längre avstånd från det önskvärda än de övriga, icke få tillfälle att utöva ett sådant inflytande på sina kamrater, som kan motverka syftet med ungdomsfängelseverksamheten. Det är därför av stor betydelse, att man vid dessa anstalter har möjlighet att uppdelat klientelet i olika avdelningar allt efter de unga människans karaktär och beskaffenhet i övrigt.

Det är denna synpunkt, som har legat bakom det förslag, som är framlagt i propositionen. Det är givet, att denna synpunkt i viss mån har kommit att stå i strid mot besparingssynpunkterna. Statsutskottet önskar nu, såsom vi av det framställda ändringsyrkandet fingo höra, att man skall upptaga till ny prövning frågan, huruvida det är möjligt att förena dessa båda synpunkter. Det är givet, att jag ingenting har emot att undersöka detta, och jag skall naturligtvis då sätta mig i förbindelse med sakkunniga på området och se till, om det kan vara möjligt finna en lösning, som icke uppoffrar den synpunkt, som hittills för mig varit den dominerande, samtidigt som den tillgodoser önskemålet om en mera koncentrerad förläggning.

Jag har sålunda för min del naturligtvis ingenting att erinra emot det ändringsförslag, som framställts av statsutskottets representant. Jag vill bara tillägga, att den sista punkten i ändringsförslaget, där utskottet betonar angelägenheten av att inom anstalten tillgänglig arbetskraft i största möjliga utsträckning anlitas för arbetenas utförande, endast understryker vad som redan är anfört i propositionen. Det är givetvis ur uppfostringssynpunkt synnerligen önskvärt, att de unga, som äro föremål för en sådan här behandlingsform, få tillfälle att medverka till ett nyttigt arbete, vars resultat de äro i tillfälle att se.

Herr Törnkvist: Herr talman! Jag kunde icke från denna plats höra en stor del av det av herr Eriksson upplästa ändringsförslaget. Jag kan sålunda icke uttala mig om det. För min del var jag emellertid belåten med det uttalande, som utskottet har gjort i utlåtandet. Jag vill endast med anledning av det föreliggande ändringsförslaget säga, att det skulle vara högst olyckligt, om några omständigheter tillkomme, som försenade behöfliga utvidgningar av Skenäsanstalten eller därmed jämförliga anstalter. Statsrevisorerna hava fått ett bestämt intryck därutav, att en så snabb utbyggnad av ungdomsfängelserna som möjligt är nödvändig, för såvitt man icke skall råka ut för den malören, att denna särskilda behandling av unga förbrytare, som riksdagen gått in för, skall bli rena spegelfakteriet. Förhållandet är också det, att de gamla fångelserna fortfarande i stor utsträckning få behålla kvar dessa ungdomar, vilket ingalunda var meningen. Innehåller därför det här upplästa ändringsförslaget

Ang. utbyggande av fångvårdens ungdomsanstalt å Skenäs. (Forts.)
någonting, som kan framkalla farhågor för onödigt uppskov med byggandet, så skulle jag beklaga det.

Jag vill sålunda understryka behovet av att man här handlar både hastigt och effektivt, så att man kommer ifrån det nuvarande olyckliga tillståndet.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **Westman**: Jag delar till fullo den siste ärade talarens uppfattning, att det är en statens plikt att se till att denna nya behandlingsform verkligen kommer att föras ut i livet på ett sådant sätt, att den fyller sitt syfte. Vi måste komma ihåg, att när någon dömes till ungdomsfängelse, medför detta för honom framför allt det, att han blir berövad friheten på obestämd tid. Man har infört denna bestämmelse i uppfostringssyfte, för att bereda tillfälle till tillräcklig tid att ordna en uppfostran, som återför ynglingen på den rätta vägen, och som kan leda till att han åter inordnas i samhället. Det är då givet, att med denna bestämmelse om frihetsberövande på obestämd tid följer plikt för staten att se till att den uppfostran, som därmed avses, också verkligen kan beredas ynglingen. Och jag har för min del gjort allt för att staten skall träffa sådana anordningar, att denna nya behandlingsform kommer att verka på det sätt, som varit avsett.

Jag kan försäkra den siste ärade talaren, att jag skall göra allt vad på mig ankommer för att se till att detta ärende icke kommer att fördröjas, utan att, när riksdagen nu synes vara benägen att välvilligt bevilja medel till byggnaderna, arbetet med deras uppförande även skall sättas i gång utan något onödigt dröjsmål.

Herr Weijne: Herr talman! Jag vill, fastän jag är beredd att biträda det av herr Eriksson framförda ändringsförslaget, ändå uttala till protokollet, att det väsentliga vid byggnadsarbetets planläggning måste vara uppfostrings-synpunkten, d. v. s. att man förlägger byggnaderna så, att man får en fullt tillfredsställande differentiering av elevmaterialet. Med anledning av den behandlingsform, som vid ungdomsfängelserna skall tillämpas, ha dessa det gemensamt med andra uppfostringsanstalter, att de bli tämligen dyrbara. Därför ligger det nära till hands att anföra besparingssynpunkter, när det är fråga om olika anslag. Jag hade, herr talman, vid ett annat tillfälle, då det gällde skyddshemsverksamheten, anledning understryka, att man skall komma ihåg, att det här gäller att försöka återföra ungdomar till ett ordnat liv i samhället, och att man därvidlag får vara beredd på ganska stora offer. Men man skall också komma ihåg, att om man misslyckas i detta syfte, så komma dessa ungdomar i framtiden att kosta samhället oerhörda summor på de olika vårdanstalter, där de komma att vistas. Man får därför icke med hänsyn till sparsamheten vara alltför kortsiktig utan försöka se saken i stort.

Jag har önskat ge uttryck åt dessa synpunkter vid detta tillfälle.

Herr Lindqvist: Herr talman! Då också jag har haft förmånen få följa med statsutskottet och bese Skenäsanstalten, där vi voro härrom dagen, så tillåter jag mig säga, att samtidigt som jag icke har något emot att riksdagen gör det uttalande, som är föreslaget av herr Eriksson, så anser även jag, att man bör lägga den synpunkt på frågan, som herr Weijne här framhöll. Nu säger ju statsutskottet i det nya uttalandet, att man skulle kunna nedbringa driftskostnaderna, om man lägger anstaltsbyggnaderna något närmare varandra, än som från början var avsett. Ja, det är möjligt. Men det är också möjligt, att det blir så liten besparing därutav, att man icke får fästa alltför stor

Ang. utbyggande av fångvårdens ungdomsanstalt å Skenås. (Forts.)
vikt vid detta. När man såg den plats, som var avsedd för den nya avdelningen, föreföll ju avståndet mellan byggnaderna att bli ganska långt. Men det blir kanske möjligt att ordna mattransporten, som det ju närmast gäller, på sådant sätt, att den icke drager så särskilt stora kostnader. Och då är det säkert mycket fördelaktigt ur uppfostringssynpunkt — och det är ju den, som man i första hand skall lägga på detta — att man har anstaltsbyggnaderna skilda åt.

Jag har velat säga detta, enär jag uttalat detsamma vid de samtal vi hade ute vid anstalten.

Herr Närlinge: Herr talman! Jag hade också förmånen få fara med statsutskottets tredje avdelning till ungdomsanstalten i Skenås för att på ort och ställe få tillfälle att studera denna nya straffmetod. Jag kan säga som min uppfattning, att jag tror det vara ett lyckligt grepp, som man här tagit för att försöka att, så långt det är möjligt, uppfostra dessa brottslingar till dugliga människor. Men anledningen till att vi föreslå denna ändring i utskottets motivering är, såsom av det anförda framgått, det förhållandet, att den tredje paviljongen av Kungl. Maj:ts föreslagits bli förlagd nära en kilometer ifrån den redan uppförda delen av anstalten. Detta ansåg hela tredje avdelningen vara en omständighet, som skulle kunna åstadkomma åtskillig fördyring av driften. Jag gjorde mig omaket att i sällskap med avdelningens ordförande, herr Jansson i Falun, gå ut i markerna och se, om det icke skulle vara möjligt att placera denna tredje paviljong på närmare avstånd från den nu uppförda och den under byggnad varande paviljongen. Och såvitt vi kunde förstå, såväl herr Jansson som jag, finns det lämpligt utrymme därför utan att man behöver gå så långt ifrån den nybyggda paviljongen som föreslagits, och utan att man ändå behöver befara, att de olika kategorierna av på anstalten intagna komma i så nära beröring med varandra, att anstaltens uppgift därigenom skulle komma att på något sätt försvåras. Under den absoluta förvissningen härom enades vi på tredje avdelningen om att ändra motiveringen så, att vi förordade frågans upptagande till förnyad prövning.

Med dessa korta ord vill jag understödja herr Erikssons förslag till ändring av motiveringen i denna punkt.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan. I fråga om motiveringen biföll kammaren det av herr Eriksson i Stockholm under överläggningen framställda yrkandet.

§ 12.

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition med förslag till tilläggsstat för budgetåret 1938/39 under kapitalbudgeten gjorda framställning om anslag till kapitalinvestering i fonden till låneunderstöd för beredande av lån till vissa enskilda anstalter för kirurgisk tuberkulos;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen med förslag till tilläggsstat för budgetåret 1938/39 gjord framställning om anslag till kapitalinvestering i fonden för förlag till statsverket till omkostnader för statlig lagerhållning; och

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning under kapitalbudgeten i fråga om överföring till statens allmänna fastighetsfond av vissa fastigheter m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 13.

Ang. anord-
nande av
skyddsrum
för riks-
bankens
personal
m. m.

Vid härpå skedd föredragning av bankoutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning angående anslag för anordnande av skyddsrum för riksbankens personal m. m. anförde

Herr **Holmgren**: Herr talman! I sitt här förevarande utlåtande hemställer utskottet om medgivande för bankofullmäktige att få disponera ett belopp av 240,000 kronor för beredande av skyddsrum åt riksbankens personal. Helst hade jag för min del sett, att frågan om skyddsrum lösts på en gång och i ett sammanhang över hela linjen. Men riksbanken är ju ett riksdagens verk. Man kan således lösa frågan om skydd för dess personal oberoende av hur man sedermera kommer att lösa frågan om beredande av skyddsrum åt personalen vid statliga verk, inrättningar, anstalter o. s. v. samt andra viktiga anordningar inom samhället. Men enligt min mening bör en plan, åtminstone i vad berör huvudstaden, snarast möjligt upprättas för hur man skall kunna anordna dessa skyddsrum. Även om det skulle visa sig, att vi i önskvärd omfattning kunna bereda skydd åt huvudstadens innevägnare, kvarstår i alla fall efter sådana skyddsrum anordnande risken i samma utsträckning som hittills, att huvudstadens ytterligt dyrbara värden i form av fastigheter m. m. vid en lyckad bombräd mot huvudstaden skola bli spolierade. Denna risk liksom också de höga kostnader, vartill tvivelsutan beredandet av skyddsrum kommer att uppgå, gör, att jag anser det nödvändigt att undersöka, huruvida ej en större eller mindre del av de medel, som krävas för skyddsrum, skulle få bättre användning, om man investerade dem i sådana anstalter och anordningar, som avse att förminska riskerna för lyckade bombanfall mot huvudstaden. I den mån riskerna av bombanfall minskas, minskas ju också behovet av skyddsrum.

Dessa båda synpunkter böra enligt min mening vägas mot varandra. Det är för att göra detta uttalande jag begärt ordet, herr talman, och jag har icke något annat yrkande att komma med än om bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Svedman*.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

Föredrogos vart efter annat:

första lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 2 juni 1911 (nr 43 s. 1) om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar; och

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av lagen den 15 juni 1934 (nr 255) angående anteckning om innehav av fordringshandling på grund varav inteckning beviljats i fast egendom m. m.;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition med förslag till tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1938/39 under nionde huvudtiteln gjorda framställningar; och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1938/39, i vad propositionen avser kapitalinvestering för rörelsekapital för Alnarps egendom, mejeri och trädgårdar; samt

statsutskottets utlåtande, nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina för verksamheten vid åkerbrukskolonien Hall.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 15.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 3, angående regleringen för budgetåret 1939/40 av utgifterna under riksstatsens tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönerreglering för vissa tjänstemän vid utrikesförvaltningen jämte en i ämnet väckt motion; och

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till internationell hjälpverksamhet till förmån för spanska nödställda; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 52 § sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321); och

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om statlig krigsförsäkring m. m. och lag angående ändring av 35 § lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

§ 17.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Persson</i> i Grytterud	under	5	dagar	fr. o. m.	den	11	febr.,	
» <i>Söderdahl</i>	»	5	»	»	»	11	»	
» <i>Svensson</i>	»	5	»	»	»	11	»	
» <i>De Geer</i> i Hanaskog	»	8	»	»	»	11	»	
» <i>Liedberg</i>	»	4	»	»	»	10	»	
» <i>Pettersson</i> i Norregård	»	4	»	»	»	10	»	
» <i>Senander</i>	»	3	»	»	»	11	»	
» <i>Åkerström</i>	»	6	»	»	»	11	»	
» <i>Magnusson</i> i Tumhult	»	7	»	»	»	11	»	
» <i>Andersson</i> i Löbbo	»	5	»	»	»	10	»	
» <i>Björling</i>	»	8	»	»	»	13	»	
» <i>Gustafsson</i> i Lekåsa	»	9	»	»	»	9	»	
» <i>Närlinge</i>	»	5	»	»	»	10	»	
» <i>Andersson</i> i Malmö	»	3	»	»	»	12	»	
» <i>Weijne</i>	»	3	»	»	»	11	»	
» <i>Mäler</i>	»	12	»	»	»	10	»	
» <i>Annér</i>	»	6	»	»	»	13	»	
» <i>Hoppe</i>	»	4	»	»	»	13	»	
» <i>Hellberg</i>	»	2	»	»	»	10	»	och
» <i>Nordström</i> i Torsby	»	6	»	»	»	11	»	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 12.51 e. m.

In fidem
Sune Norrman.